

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки і підприємництва

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КРАВЧУК НІНА МИКОЛАЇВНА

УДК 330.3

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«Ефективність виробництва продукції
тваринництва»**

Спеціальності 051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр» кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник роботи
Яримова Марина Іванівна
к.е.н., доцент

Житомир – 2020

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ __ від «__» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри _____

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

_____ (прізвище ,ім'я, по батькові)

«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

_____ (прізвище ,ім'я, по батькові)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність економічної категорії «ефективність»	8
1.2. Методи оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства	11
1.3. Особливості менеджменту виробничої діяльності підприємства	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ»	17
2.1. Характеристика господарської діяльності підприємства	17
2.2. Економічний аналіз поголів'я великої рогатої худоби	22
2.3. Особливості та проблеми виробництва продукції тваринництва	25
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ»	28
3.1. Удосконалення кормової бази як чинник зростання продуктивності тваринництва	28
3.2. Підвищення ефективності планування виробничої діяльності підприємства	28
3.3. Економічне обґрунтування доцільності запропонованих заходів	29
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ	42

АНОТАЦІЯ

Кравчук Н. М. Ефективність виробництва продукції тваринництва – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка». – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

В кваліфікаційній роботі розглянуті питання ефективності виробництва продукції тваринництва. Дослідження виконані на базі сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Тетірське». В роботі висвітлені теоретичні засади, розглянуто сучасний рівень ефективності виробництва продукції тваринництва у СТОВ «Тетірське», здійснені висновки та надані пропозиції щодо підвищення ефективності продукції тваринництва на підприємстві.

Ключові слова: ефективність, господарська діяльність, тваринництво, кормова база, генетичний потенціал, реалізація продукції.

SUMMARY

Kravchuk N. M. Efficiency of production of livestock products – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 051 «Economics». – Polissya National University, Zhytomyr, 2020.

The issues of efficiency of livestock production are considered in the qualification work. The research was performed on the basis of the agricultural limited liability company «Tetirske». The paper highlights the theoretical foundations, considers the current level of efficiency of livestock production in STOV «Tetirske», made conclusions and provided proposals to improve the efficiency of livestock products at the enterprise.

Key words: efficiency, economic activity, animal husbandry, fodder base, genetic potential, product realization.

ВСТУП

Динамічний розвиток української економіки, її повномасштабна інтеграція у сформовані світові структури, підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції, зростання життєвого рівня населення знаходяться в значній залежності від досягнень науково-технічного прогресу у сфері управління, перш за все, промисловими підприємствами. Одним із основних напрямів удосконалення механізмів функціонування виробничих підприємств є підвищення ефективності менеджменту виробничої діяльності вітчизняних підприємств.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що удосконалення менеджменту виробничої діяльності виробничих підприємств є одними з найважливіших інструментів зміцнення, розвитку та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Оптимальний рівень менеджменту виробничої діяльності позитивно впливає на ефективність виробничої та комерційної діяльності підприємств, а саме – забезпечується зростання випуску продукції і знижується її собівартість, скорочуються інвестиції, необхідні для зростання обсягів виробленої та реалізованої продукції, забезпечується економія праці, уречевленої в основних засобах, за рахунок зростання інтенсивності використання виробничих засобів.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні теоретичних й прикладних інструментів підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва.

Поставлена мета обумовлює наступні завдання:

- розкрити сутність економічної категорії «ефективність»;
- розглянути методи оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства;
- дослідити особливості менеджменту виробничої діяльності підприємства;
- надати характеристику виробничої діяльності підприємства;

- провести економічний аналіз поголів'я великої рогатої худоби;
- проаналізувати особливості та проблеми виробництва продукції тваринництва;
- запропонувати напрями удосконалення формування кормової бази;
- розробити шляхи підвищення ефективності планування виробничої діяльності підприємства;
- надати оцінку економічної ефективності запропонованих заходів.

Предметом дослідження є ефективність виробництва продукції тваринництва СТОВ «Тетірське».

Об'єкт дослідження – сукупність теоретичних засад та прикладних досліджень виробництва продукції тваринництва.

Методи дослідження:

- методи теоретичного пізнання, за допомогою яких було розкрито сутність, значення та особливості ефективного виробництва продукції тваринництва, а також наукові підходи до аналізу його ефективності;
- методи економічного аналізу, які допомогли проаналізувати динаміку фінансових результатів підприємства, оцінити ефективність виробництва продукції тваринництва;
- діалектичний та абстрактно-логічний (для узагальнення та формулювання висновків).

Публікації:

1. Кравчук Н. Управління виробничою діяльністю сільськогосподарських підприємств. Сучасний профіль міжнародних економічних відносин в умовах пандемії : матер. VI студ. наук. конф. Житомир : ПНУ, 2020 р. С. 74–77.
2. Кравчук Н. Сучасні проблеми ефективного функціонування підприємств. Наукові читання – 2020 : наук.-теор. зб. наук.-практ. конф. Житомир : ПНУ, 2020 р. С. 138–141.

3. Кравчук Н. Підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва. Менеджмент в аграрному секторі економіки: теорія та практика ефективного розвитку : матер. VI міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : ПНУ, 2020 р. С. 97–99.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні напрямів підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва, що дозволить йому підвищити ефективність використання усіх ресурсів та підвищити загальну ефективність виробництва продукції тваринництва.

Інформаційна база дослідження представлена матеріалами навчальних посібників й підручників, монографій, статей в періодичних виданнях, Інтернет-джерел й статистичних бухгалтерських даних досліджуваного підприємства.

Робота містить 11 таблиць, 5 рисунків, 49 літературних джерел та 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність економічної категорії «ефективність»

Будь-яка діяльність передбачає досягнення певної мети – чи то діяльність певної особи, підприємства, галузі промисловості, чи національної економіки загалом. Проте основною ознакою досягнення цієї мети є ефективність виконання поставлених завдань для досягнення цієї мети. Для оптимального функціонування підприємство повинне ефективно працювати. Слово «ефективний» означає дієвий, тобто має на увазі отримання найкращих результатів. Отже, «ефективність означає результативність функціонування системи будь-якого роду» [42, с. 44]. Існує безліч пропозицій і концепцій оцінки роботи підприємств як від вітчизняних, так і зарубіжних фахівців, проте до цих пір немає єдиної думки з цього питання. Для того, щоб зрозуміти, якими характеристиками має володіти «ідеальне підприємство», як домогтися максимальної результативності його функціонування, необхідно визначити, що являє собою поняття «ефективність діяльності підприємства».

Ефект характеризується абсолютною величиною, яка відбиває результат конкретного процесу, певної діяльності. Тому ефект (результат) виробничої діяльності підприємства слід розглядати як обсяг валової, товарної, чистої продукції, а виробничо-господарської діяльності – обсяг реалізованої продукції, фінансовий результат від операційної діяльності, чистий прибуток. Відзначимо, що сама по собі абсолютна величина не дає повного уявлення про досліджуване явище. Розгляд ефективності, переважно фокусується на таких умовах:

– досягнення поставлених завдань є домінантною умовою ефективної діяльності підприємства;

– результативне використання ресурсів є необхідною, але не достатньою умовою ефективності [49].

Загалом зазначимо, що основною метою комерційного підприємства є отримання прибутку, проте його отримання лише за умови ефективної господарської діяльності суб'єктів господарювання. Отже, питання про ефективність діяльності підприємства в сучасних економічних умовах є актуальним і важливим.

Проте зазначимо, що для трактування категорії «ефективність» необхідно розглянути і її види. Основні види ефективності наведено на рис. 1.1.

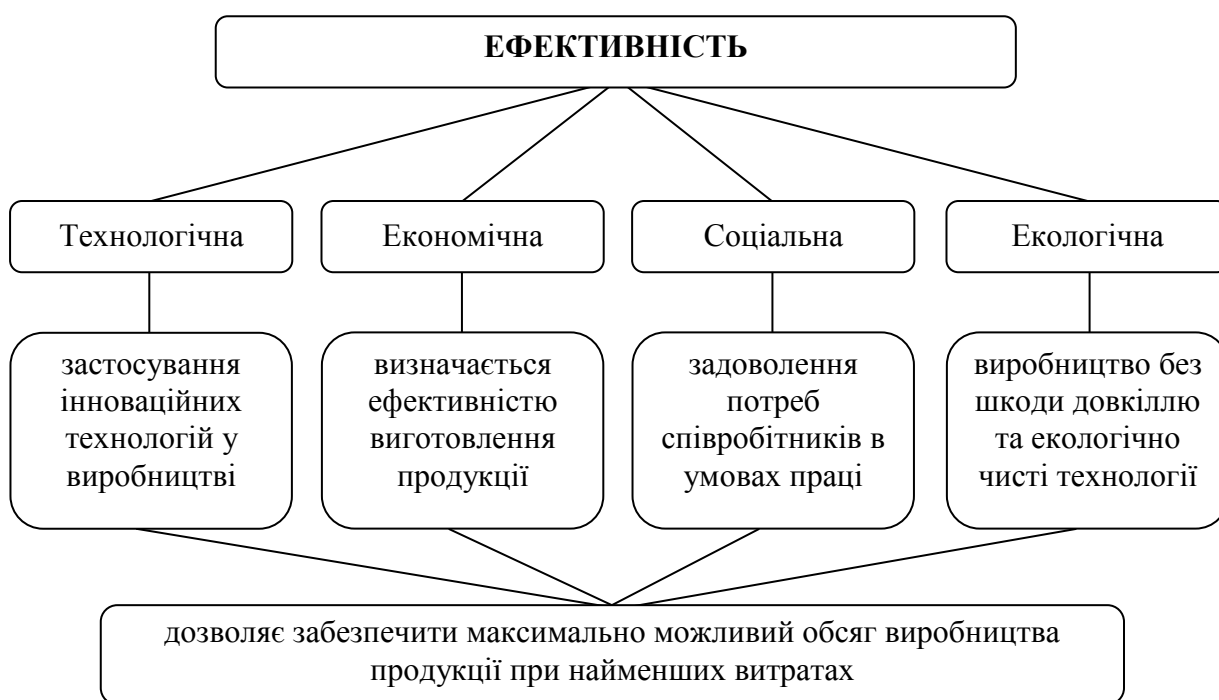


Рис. 1.1. Види ефективності

Джерело: побудовано за [5, с. 78].

Економічна ефективність характеризується, перш за все, співвідношенням результатів виробництва і витрат на нього, тому зростання ефективності – це отримання великих результатів при найменших витратах. Економічна ефективність пронизує всі сфери практичної діяльності людини, все «стадії суспільного виробництва, є основою побудови кількісних критеріїв цінності прийнятих рішень, використовується для формування матеріально-структурної, функціональної та системної характеристики господарської діяльності» [28, с. 106].

Економічна і технологічна ефективність знаходяться в тісному взаємозв'язку, адже без технологічної ефективності не може бути досягнута економічна ефективність в довгостроковому періоді функціонування підприємства. Необхідно відзначити, що під технологічною (або ресурсною) ефективністю розуміється ступінь інтенсивності використання ресурсів підприємства з позицій співвідношення між обсягами виробництва різних видів продукції, з одного боку, та обсягами і розмірами витрачених ресурсів – з іншого. Необхідно звернути увагу і на те, що технологічна ефективність є характеристикою підприємства поза зв'язком з кількістю використовуваних ресурсів і може змінюватися лише при зміні виробничої технології, тобто відносно рідко [21, с. 59]. Так, технологічна ефективність роботи підприємства має на увазі ефективність виробництва. У найбільш загальному сенсі під ефективністю виробництва розуміється певний результат, досягнутий виробництвом за той чи інший період часу, а найважливішим чинником підвищення ефективності виробництва є науково-технічний процес.

Поряд з технологічною та економічною ефективністю, підприємство повинно мати ще й соціальну, яка допоможе йому вигідніше використовувати перші дві. На сучасному етапі розвитку економіки наявності цього фактора у підприємства приділяється особлива роль, адже формування соціальної ефективності – найважливіше завдання сучасних

підприємств. В даний час вже прийнято рішення щодо збільшення плати за водні ресурси, за скидання забруднюючих компонентів, посилені санітарно-гігієнічні вимоги на скидання у водойми (особливо канцерогенних речовин), і ці обмеження будуть і далі посилюватися. Однак більшість підприємств не в змозі вирішити екологічні проблеми на своєму виробництві. Ринкові відносини змушують підприємства враховувати економічні фактори при вирішенні екологічних питань. Збільшення цін на воду і енергоресурси також вимагає створення виробництв, що виключають необґрунтоване споживання води та інших енергоресурсів [16, с. 203].

1.2. Методи оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства

Ефективність підприємницької діяльності складається з дуже багатьох компонентів. Для підприємця важливо знати рівень ефективності його стратегічних і тактичних програм і дій. З цією метою підприємцями і їх спеціальними службами або найманими спеціалістами сторонніх консалтингових фірм регулярно і неодноразово проводяться розрахунки порівняння витрат з очікуваними або фактичними економічними результатами.

В якості інструментальних засобів для цього використовуються різноманітні методи. Серед них і експертні, і укрупнені розрахунки, і точні, докладні наукові обґрунтування проектів і програм. В ході реалізації планів, проектів і програм для цілей коригування виконання стратегічних і тактичних підприємницьких рішень також необхідні порівняння витрат і результатів. Вибір конкретного інструментарію оцінки ефективності підприємницької діяльності залежить від того, про який вид підприємства або фірми йдеться: мале підприємство, кооператив, приватне, державне

підприємство або акціонерне товариство. Розміри підприємства впливають на вид застосовуваного інструментарію, метод оцінки ефективності його діяльності. Дрібні фірми і підприємства не мають у своєму розпорядженні фахівців для точних і різноманітних розрахунків ефективності, тому тут, як правило, використовуються укрупнені і експертні методи оцінки ефективності [10, с. 84].

Найважливіший індикатор менеджменту виробничої діяльності підприємства – показник результативності, який розраховується як співвідношення вартості реалізованої продукції і витрат на виробництво. При цьому вартість реалізованої продукції за поточний період може змінюватися в залежності від обсягу зростання виробленої та реалізованої продукції і зміни ціни на продукцію. Виробничі витрати являють собою добуток суми витрат на одиницю продукції і кількості випущеної продукції. Витрати в розрахунку на одиницю продукту визначаються нормою витрати ресурсів і ціни на конкретний вид ресурсів.

На розмір виробничих витрат впливає:

- зміна обсягу виробництва;
- зміна ціни на ресурси;
- зміна норми витрачання ресурсів в розрахунку на одиницю продукції;
- асортимент продукції, що випускається [6, с. 54].

Оцінка ефективності системи управління виробництвом може бути заснована на системі показників:

1. Показники, які характеризують кінцевий результат діяльності підприємства – обсяг прибутку, обсяг виробництва.
2. Показники ресурсів і витрат – собівартість в цілому, матеріальні витрати, фонд заробітної плати, штатна чисельність та ін.

Найважливішим способом оцінки виробничого менеджменту є порівняння фактичних і планових показників. При цьому порівняння можна здійснювати і на «вході» (порівняння показників витрат і ресурсів, які

використано у виробництві), і на «виході» (порівняння показників прибутку і обсягу виробництва). Порівнявши фактичні і нормативні показники при такій структурі програми виробництва, технології і організації, можна зробити висновки щодо ефективності або неефективності системи управління виробництвом підприємства [2, с. 24].

Також оцінюється ефективність використання фінансових ресурсів підприємства, його фінансовий стан. Отже, необхідним є розрахунок показників, наведених на рис. 1.2.

Фінансовий стан підприємства – це наслідок усіх аспектів його виробничо-господарської діяльності, а в основі його стійкості лежать 2 тісно взаємопов'язані фактори: наявні активи, які забезпечують прибуток і готівку, та можливості росту, тобто можливості нових капіталовкладень, які призведуть до збільшення прибутку і готівки у майбутньому [1, с. 192].

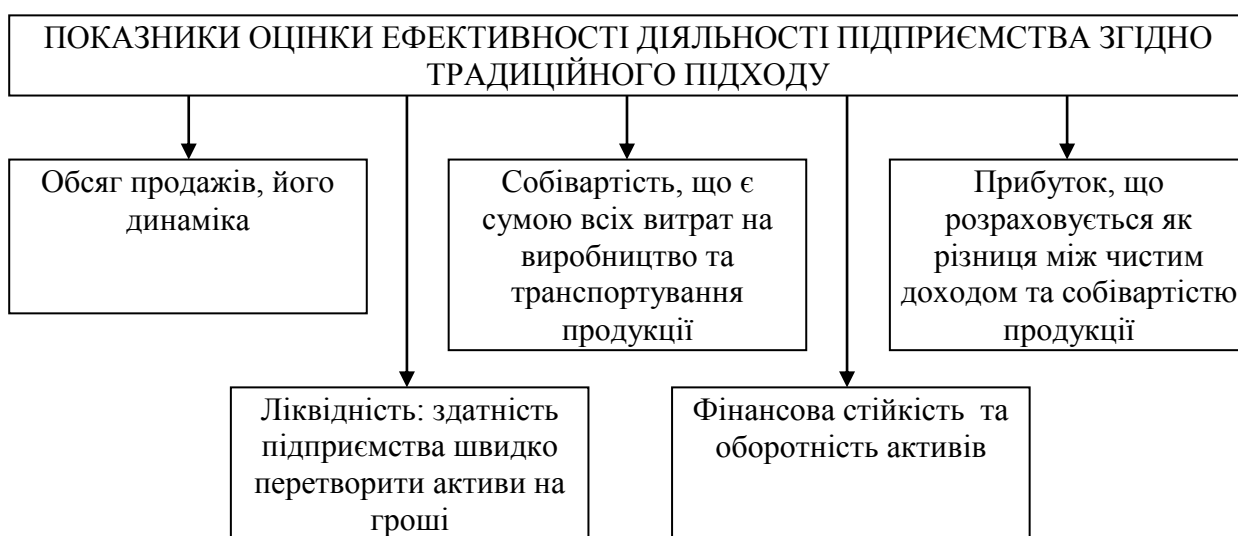


Рис. 1.2. Показники оцінки ефективності діяльності підприємства згідно традиційного підходу

Джерело: побудовано автором за [1; 14; 15]

З огляду на це забезпечення фінансової стійкості підприємства передбачає поєднання 4-х сприятливих характеристик його фінансового стану [14, с. 105]:

- високу платоспроможність, а саме – спроможність своєчасно розплачуватися за своїми зобов'язаннями;
- високу ліквідність балансу, а саме – достатній ступень покриття позикових пасивів підприємства активами;
- високу кредитоспроможність - спроможність відшкодування кредитів із відсотками й іншими фінансовими витратами;
- високу рентабельність, тобто прибутковість діяльності підприємства, що забезпечує необхідний його розвиток, своєчасну виплату заробітної плати та дивідендів (додаток А та Б).

Виконання цих вимог, у свою чергу, передбачає необхідність дотримання ряду найважливіших балансових пропорцій, витримати які надзвичайно складно [18, с. 263].

Отже, система управління виробництвом – це система організаційно-економічного типу, яка відповідає за забезпечення ефективної діяльності трудового колективу для досягнення поставлених цілей. Іншими словами, сама характеристика системи управління містить певну мету функціонування. Ця мета може бути досягнута при виконанні наступних умов:

- ефективність всіх організаційних процесів – отримання найкращого результату на одиницю витрат відповідного виду ресурсів;
- результативність організаційних процесів – гарантія досягнення запланованого результату;
- превентивність організаційних систем – здатність запобігати різним загрози до того моменту, як з'явиться необхідність прийняття крайніх заходів з метою їх нейтралізації [22, с. 56].

Таким чином, кожне підприємство потребує інструментарію щодо оцінки ефективності його діяльності. Загальна маса розрахунків ефективності зростає у випадках висунення фірмою мети проникнення на нові, маловідомі ринки. У систематичних і регулярних розрахунках ефективності зацікавлені

такі підрозділи системи управління фірми, як служба маркетингу, технічні служби, проектувальники та ін., де необхідні економічні, соціальні, технічні обґрунтування проектних рішень.

1.3. Особливості менеджменту виробничої діяльності підприємства

Управління виробництвом продукції та наданням послуг є ключовою функцією загального управління підприємством. Управління виробництвом й послугами дає змогу досягнути узгодженості між операціями й процесами та виконує загальні функції, які виникають у життєдіяльності виробничої чи сервісної системи загалом. Також зазначимо, що управління виробництвом науковцями також трактується як управління операціями, і у цьому випадку категорії «управління операціями на підприємстві», «операційний менеджмент підприємства», «система управління виробництвом», «система виробничого менеджменту» є рівнозначними й взаємозамінними, проте під виробництвом переважно мається на увазі виробництво товарів й перероблення сировини [20, с. 184].

Виробничий менеджмент – це частина організації виробництва, проте вона усе більше виділяється із неї, адже основне його завдання полягає у підтримці вже створених виробничих систем у працездатному стані. У таблиці 1.1 нами наведено наукові підходи до трактування сутності «менеджменту виробничої діяльності підприємства».

Отже, більшість авторів трактує сутність виробничого менеджменту як діяльність щодо управління виробничими процесами підприємства та підвищення їх ефективності. На нашу думку, також до цього визначення варто додати, що для ефективного виробничого менеджменту необхідне ефективне використання усіх необхідних ресурсів задля створення якісної продукції для найбільш повного забезпечення потреб споживачів.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування категорії «менеджмент виробничої діяльності»

Автор	Визначення
Білорус Т.В.	«управління діяльністю, яка відноситься до створення товарів та послуг шляхом перетворення входів (необхідних ресурсів усіх видів) у виходи (готові товари та послуги)» [4]
Дятлов Ю.В.	«діяльність, пов'язана з розробкою, використанням і удосконаленням виробничих систем, на підставі яких виробляється основна продукція чи послуги компанії» [13]
Єгупов Ю.А.	«управління процесами створення товарів та надання послуг посередникам або кінцевим споживачам, який здійснюється на рівні операцій, починаючи із забезпечення організації «входами» (необхідними ресурсами усіх видів), та впродовж їх трансформації у «виходи» (готові товари і послуги)» [15]
Кучер М.М.	«діяльність, пов'язана із проектуванням, роботою та вдосконаленням виробничих систем, на основі яких створюється головна товарна продукція або послуга підприємства» [22]
Мазур І.М.	«сукупність принципів, методів, засобів і форм управління виробництвом, яка має на меті підвищення його ефективності та збільшення прибутку, тобто це управлінський процес, спрямований на формування комплексної системи виробництва на засадах оптимального використання ресурсів з метою забезпечення необхідного рівня прибутковості» [26]

Джерело: побудовано за [4, 13, 15, 22, 26].

Основним елементом структури системи виробничого менеджменту можна вважати виробниче планування, спрямоване на те, щоб випуск продукції відбувався певним чином і включав планування розподілу виробничих площ, витрат сировини витрат трудових резервів, управління запасами. Загалом структура системи виробничого менеджменту може вирішувати питання створення виробничих і організаційних підструктур, вибору методу якісного управління виробництвом, сервісного обслуговування та збуту. Структура менеджменту забезпечує взаємозв'язок і єдність всіх наявних елементів та ефективне функціонування всієї системи.

Грамотно спроектована структура виробничого менеджменту гарантує ефективність роботи підприємства, безпосередньо впливаючи на організацію планування і виробництво, координацію і оперативне управління. Вона

дозволяє отримувати вичерпні дані про діяльність всіх складових, здійснювати їх аналіз, порівняння та вимірювати їх. Основна мета менеджменту виробничої діяльності підприємства – використовувати принципи ефективного функціонування системи управління [30, с. 22]. Таким чином, коло питань, що вирішуються менеджментом виробничої діяльності підприємства, можна розділити на дві основні складові – створення і функціонування операційної системи.

РОЗДІЛ 2

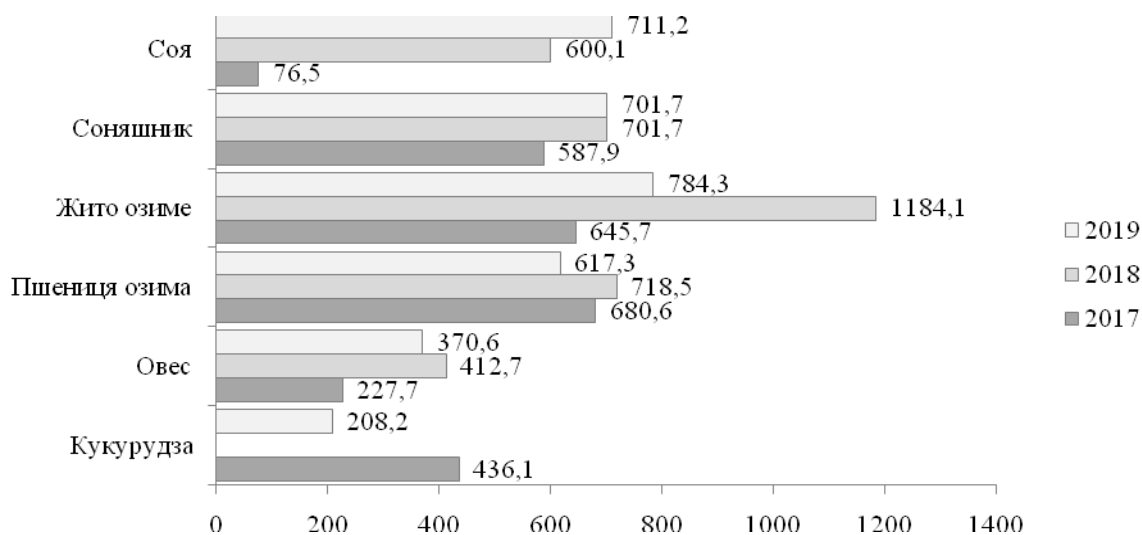
СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У СТОВ «ТЕТІРСЬКЕ»

2.1. Характеристика господарської діяльності підприємства

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Тетірське» (СТОВ «Тетірське») зареєстроване 02.03.2000 р. в Житомирській обл., Пулинському районі – в с. Тетірка, вул. Миру, будинок 37.

Види діяльності: основний – змішане сільське господарство. Площа землі – 1312 га.

На підприємстві утримується ВРХ – 160 голів дійного стада, а підприємство спеціалізується на виробництві молока. Окрім утримання ВРХ та виробництва молока, підприємство займається вирощуванням зернових і технічних культур (рис. 2.1).



**Рис. 2.1. Показники вирощування зернових і технічних культур
СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр., т**

Джерело: побудовано за річними звітами.

Загалом варто зазначити, що господарська діяльність підприємства є ефективною, адже в результаті виробництва та реалізації продукції воно отримало чистий прибуток (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Фінансові результати господарської діяльності СТОВ «Тетірське» у
2017-2019 рр., тис. грн.**

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст, +/-		Відносний приріст, %	
				2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	38228	55903	60115	17675	4212	46,2	7,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	30944	44130	48063	13186	3933	42,6	8,9
Валовий прибуток	7284	11773	12052	4489	279	61,6	2,4
Інші операційні доходи	536	1390	2354	854	964	159,3	69,4
Адміністративні витрати	3327	5424	7099	2097	1675	63,0	30,9
Витрати на збут	3016	4561	2972	1545	-1589	51,2	-34,8
Інші операційні витрати	1054	2422	3778	1368	1356	129,8	56,0
Фінансовий результат від операційної діяльності	423	756	557	333	-199	78,7	-26,3
Фінансовий результат до оподаткування	423	756	557	333	131	78,7	-26,3
Витрати з податку на прибуток	104	426	100	322	-326	309,6	-76,5
Чистий фінансовий результат	319	330	457	11	127	3,4	38,5

Джерело: побудовано за річними звітами.

Зазначимо, що СТОВ «Тетірське» має приріст чистого доходу від реалізації продукції підприємства у 2018-2019 рр., а також зростання собівартості реалізованої продукції упродовж досліджуваного періоду. Проте негативним є зменшення темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції у 2019 р. Валовий прибуток у 2018-2019 рр. зріс, в результаті величина фінансового результату від операційної діяльності підприємства та величина фінансового результату до оподаткування зменшилась у 2019 р. він зменшився, і це зумовило зменшення у 2019 р. податку на прибуток. Величина чистого прибутку досліджуваного підприємства зросла у 2018-2019 рр., і темпи цього зростання збільшились.

У таблиці 2.2 проаналізуємо показники рентабельності.

Таблиця 2.2

Показники рентабельності СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр.

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст	
				2018/ 2017	2019/ 2018
Коефіцієнт рентабельності продукції	1,03	0,75	0,95	-0,28	0,2
Коефіцієнт рентабельності активів	3,41	2,07	2,36	-1,34	0,29
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,83	0,59	0,76	-0,24	0,17
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	8,84	8,95	12,19	0,11	3,24

Джерело: побудовано за річними звітами.

Як бачимо, коефіцієнт рентабельності продукції зменшився у 2018 р., тому можна стверджувати, що знизилась ефективність збутової діяльності досліджуваного підприємства. Величина коефіцієнта рентабельності активів зменшилась у 2018 р., що свідчить про зниження віддачі активів, що використовуються підприємством в процесі виробничої діяльності. В той же період коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства мав негативну тенденцію у 2018 р., при цьому також відзначено, що величина коефіцієнту рентабельності власного капіталу підприємства зросла, що позитивним чином характеризує ефективність використання капіталу, який був інвестований (вкладений).

Отже, ми відзначили стійкий фінансовий стан підприємства в 2015-2016 й 2019 рр., але постійні зміни фінансових показників та відсутність економічної сталості компанії спонукають до поглибленого вивчення даних причин, одним з яких є система управління персоналом підприємства.

В таблиці 2.3 наведемо обсяги реалізації продукції тваринництва.

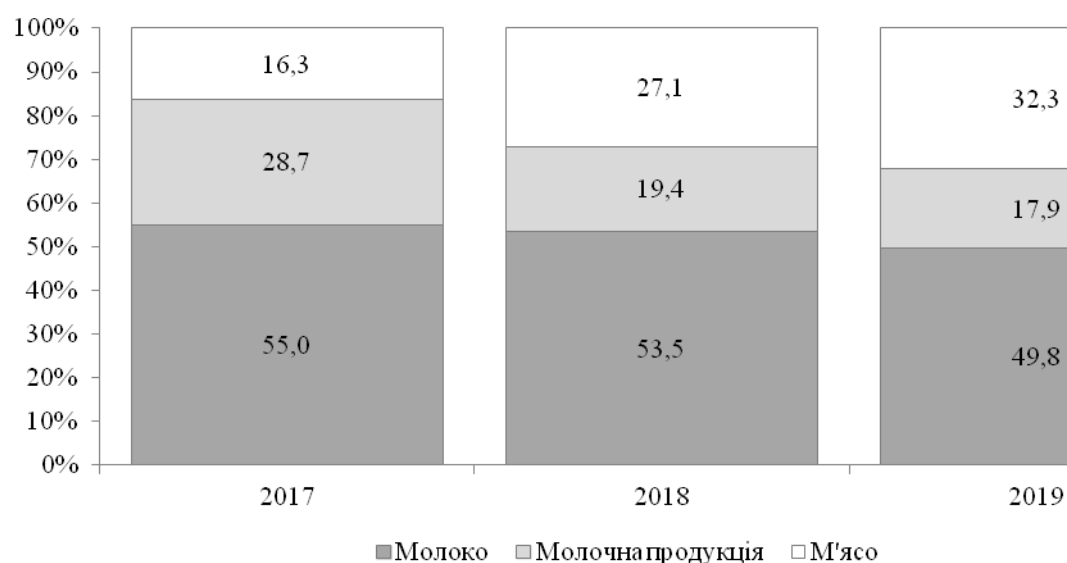
Таблиця 2.3

**Динаміка реалізації основних видів продукції тваринництва СТОВ
«Тетірське» у 2017-2019 рр., тис. грн.**

Вид продукції	2017	2018	2019	Абсолютний приріст		Відносний приріст, %	
				2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
Молоко	21070	30480	30866	9410	386	44,7	1,3
Молочна продукція	11007	11075	11109	68	34	0,6	0,3
М'ясо	6214	15420	19968	9206	4548	148,1	29,5
Разом	38291	56975	61943	18684	4968	48,8	8,7

Джерело: побудовано за річними звітами.

В загальному обсязі реалізації найбільша частка належала молоку (у 2017-2018 рр.) та молочній продукції (у 2019 р.) (рис. 2.2).



**Рис. 2.2. Структура реалізації основних видів продукції тваринництва
СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр., %**

Джерело: побудовано за річними звітами.

Досліджуване підприємство основним напрямом своєї діяльності обрало вирощування ВРХ з метою виробництва молока та молочної продукції.

2.2. Економічний аналіз поголів'я великої рогатої худоби

СТОВ «Тетірське» у 2017-2018 рр. розводило коней, проте у 2019 р. з ВРХ в структурі активів залишились корови, поголів'я яких зростало щороку (рис. 2.3).

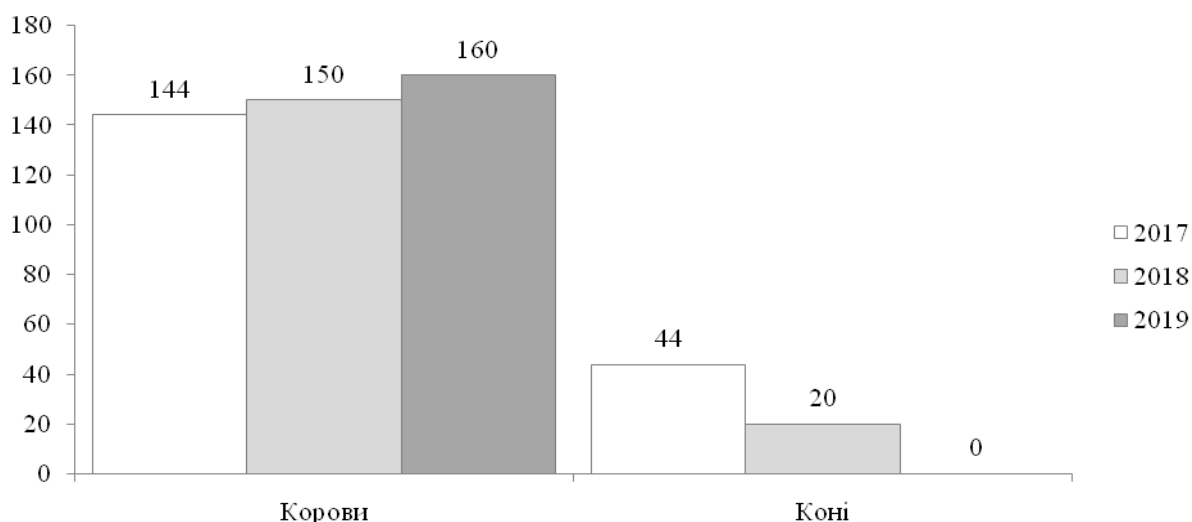


Рис. 2.3. Динаміка поголів'я ВРХ СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр., голів

Джерело: побудовано за річними звітами.

Отже, зростання поголів'я корів відбувається у підвищеному темпі у 2018-2019 рр., адже підприємство вилучило з виробництва розведення коней та зосередило увагу в галузі тваринництва на розведенні корів та виготовленні молочної продукції.

Варто відзначити зростання поголів'я ВРХ досліджуваного підприємства за рахунок зростання поголів'я усіх порід корів, проте у 2019 р. зменшилось поголів'я українських чорно-рябих молочних корів, що обумовлено планами керівництва щодо їх зменшення для збільшення виробництва молочної продукції (зокрема – сирів).

Кількість корів Голштинської породи зменшилась у 2019 р. через зниження жирності молока, адже молоко цієї породи використовується для виробництва сирів (рис. 2.4).

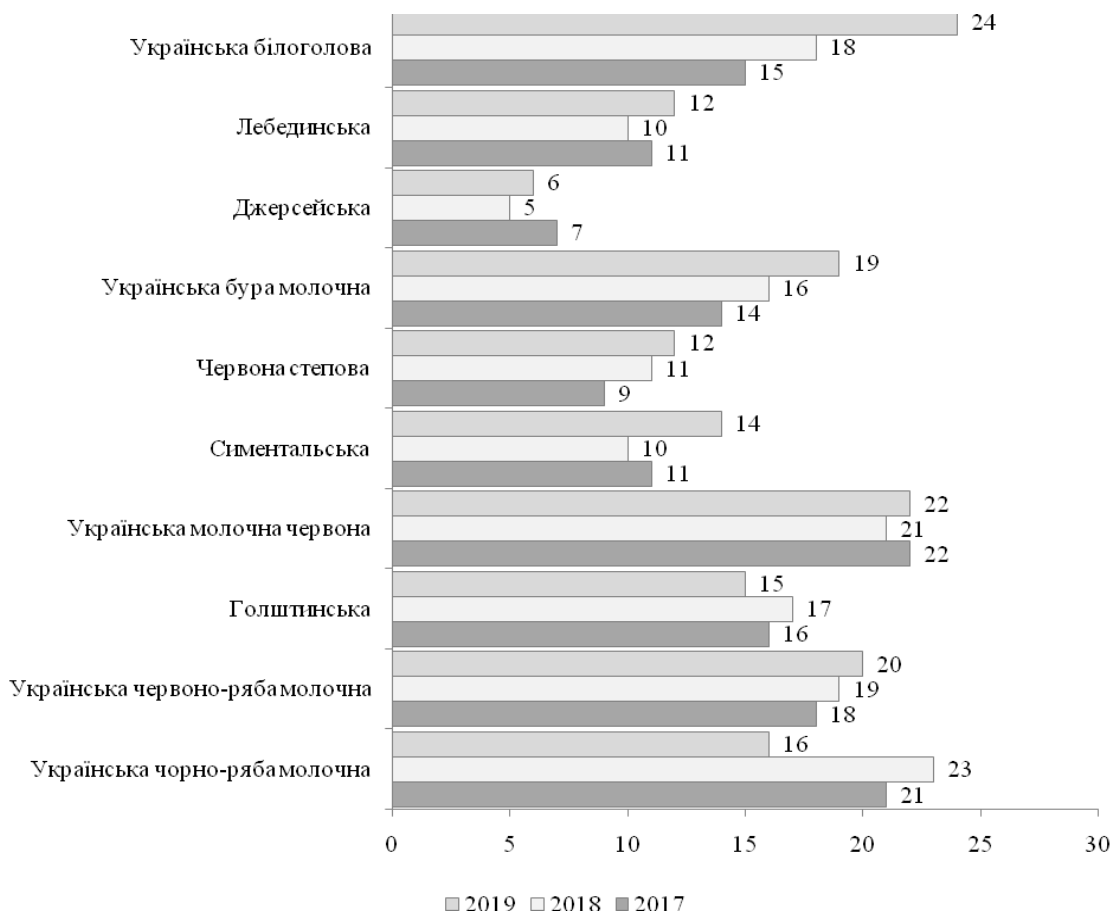


Рис. 2.4. Динаміка поголів'я ВРХ СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр. за породами корів, голів

Джерело: побудовано за річними звітами.

Відзначимо, що підприємство розводить 10 основних порід корів, проте їх види можна поділити на наступні групи:

- молочні породи, що використовуються для виробництва молока – продуктивність цих порід корів висока, проте жирність молока – нижча;
- молочні породи, молоко яких використовується для виробництва молочної продукції (надої менші, проте жирність та інші характеристики молока краще підходять для виробництва молочної продукції (рис. 2.5).

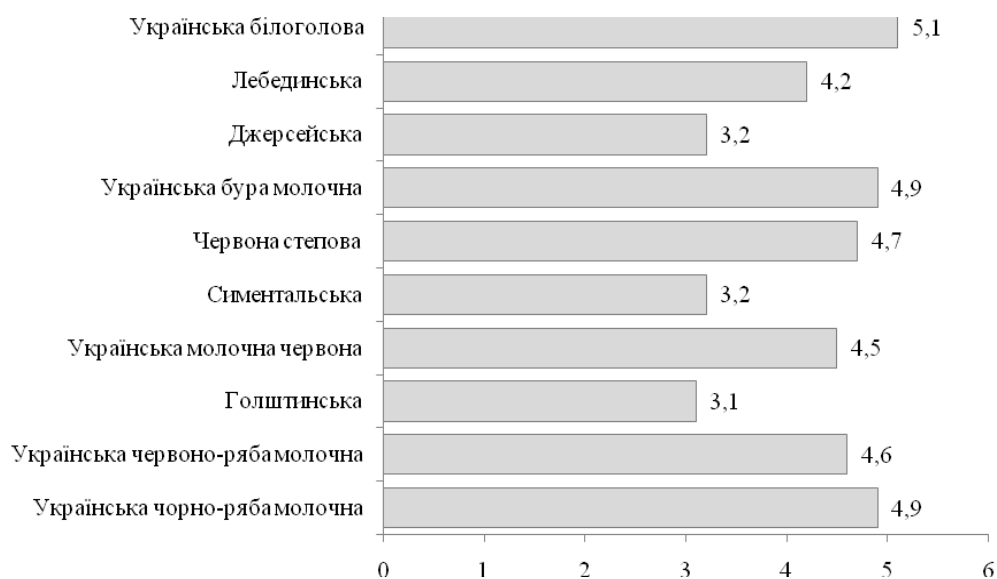


Рис. 2.4. Продуктивність ВРХ СТОВ «Тетірське» у 2019 р., т молока/рік

Джерело: побудовано за річними звітами.

Загальні обсяги виробництва молока ВРХ СТОВ «Тетірське» за породами наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Обсяги виробництва молока ВРХ СТОВ «Тетірське» за породами корів у 2017-2019 рр., т/рік

Вид продукції	2017	2018	2019	Абсолютний приріст		Відносний приріст, %	
				2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
Українська чорно-ряба молочна	102,9	112,7	78,4	9,8	-34,3	9,5	-30,4
Українська червоно-ряба молочна	82,8	87,4	92	4,6	4,6	5,6	5,3
Голштинська	49,6	52,7	46,5	3,1	-6,2	6,3	-11,8
Українська молочна червона	99	94,5	99	-4,5	4,5	-4,5	4,8
Симентальська	35,2	32	44,8	-3,2	12,8	-9,1	40,0
Червона степова	42,3	51,7	56,4	9,4	4,7	22,2	9,1
Українська бура молочна	68,6	78,4	93,1	9,8	14,7	14,3	18,8
Джерсейська	22,4	16	19,2	-6,4	3,2	-28,6	20,0
Лебединська	46,2	42	50,4	-4,2	8,4	-9,1	20,0
Українська білоголова	76,5	91,8	122,4	15,3	30,6	20,0	33,3

Джерело: побудовано за річними звітами.

Таким чином, найбільше молока дають породи корів «Українська чорно-ряба молочна», і це молоко спрямовується відразу на продаж. З метою збільшення обсягів виробництва молока керівництво підприємств постійно аналізує показники продуктивності порід корів та, у відповідності із плановими показниками виробництва молока та молочної продукції, коригує їх поголів'я.

2.3. Особливості та проблеми виробництва продукції тваринництва

Позитивним у виробничій діяльності підприємства є те, що зниження темпів зростання витрат підприємства на виробництво й реалізацію продукції призводить до зростання рентабельності діяльності підприємства та його продукції (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Витрати підприємства на виробництво й реалізацію продукції у СТОВ «Тетірське»

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст	
				2018/ 2017	2019/ 2018
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	0,81	0,79	0,80	-0,02	0,01
Операційні витрати на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції, тис.грн	1,04	1,03	1,04	-0,02	0,01
Рентабельність продукції	1,03	0,75	0,95	-0,28	0,2
Рентабельність діяльності	0,83	0,59	0,76	-0,24	0,17

Джерело: побудовано за річними звітами.

Отже, динаміка рентабельності продукції та діяльності підприємства залежить від темпів змін витрат на виробництво та реалізацію продукції. Пропонується проаналізувати планові та фактичні показники виробництва молока та молочної продукції (додаток В).

Також проаналізуємо рентабельність виробництва основних видів продукції підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Рентабельність виробництва основних видів продукції
СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр.**

Показники	2017	2018	2019	Абсолютний приріст	
				2018/ 2017	2019/ 2018
Молоко	0,66	0,92	0,88	0,26	-0,04
Молочна продукція	0,54	0,80	0,98	0,26	0,18

Джерело: побудовано за річними звітами.

Варто відзначити зниження рентабельності молока та зростання рентабельності молочної продукції у 2019 р., що обумовлено наступним:

- неефективне планування виробництва молока та молочної продукції;
- неефективне планування порід ВРХ;
- зростання витрат на корми;
- недостатня увага факторам, що впливають на ефективність виробничої діяльності підприємства.

З метою усунення цих недоліків необхідно розробити напрями підвищення ефективності виробничої діяльності СТОВ «Тетірське».

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У СТОВ «ТЕТІРСЬКЕ»

3.1. Удосконалення кормової бази як чинник зростання продуктивності тваринництва

Досвід роботи СТОВ «Тетірське» свідчить про те, що важливою умовою підвищення ефективності тваринництва є застосування генетично розвинених корів. Для реалізації створеного генетичного потенціалу необхідна відповідна кормова база, здатна задовольнити потреби тварин у харчових, мінеральних речовинах та вітамінах. Продуктивність корів на 65-70% визначається рівнем кормління. При цьому корми повинні мати високу якість, низьку собівартість, а їх набір повинен задовольняти всі потреби тварин для отримання високої продуктивності.

Збільшення виробництва молока у значній мірі пов'язане з інтенсифікацією кормопромисловості економічно обґрунтованим використанням ресурсів та організацією на цій основі повноцінного кормоутворення. Найбільш суттєвими фактори, що впливають на підвищення продуктивності корів та ефективність молочного скотарства є кількість і якість кормів. Одна з необхідних умовних, визначальних рівнів ефективного використання кормів – використання їх у складі раціонів, збалансованих за всіма елементами харчування. Дотримання принципів збалансованості кормів дозволяє на 15-20% підвищити їх віддачу.

Важлива роль у вирішенні проблем оптимізації кормової бази СТОВ «Тетірське» відповідає застосуванню науково обґрунтованих систем малокомпонентних раціональних раціонів зернового типу, що дозволяють з максимальною ефективністю використовувати корми та знизити кількість поживних речовин при їх підготовці, зберіганні та підготовці.

Найбільш популярними в плані економічної ефективності є трав'яні корми. Чим більшою є частка в раціоні зелених кормів, сіна, тим нижчою буде вартість раціону в цілому і, як наслідок – молока та молочної продукції. Також СТОВ «Тетірське» повинне зважати, що ресурси, направлені на покращення природних кормових явищ, можуть дати високий економічний ефект. На культурних пасовищах середньодобові надой дозволять СТОВ «Тетірське» збільшити виробництво кормів на зимовий період. Затрати на створення культурних пасовищ окупається у 2-3 роки.

Отримання високої продуктивності нерозривно пов'язане зі створенням оптимального утримання тварин, відповідного температурного режиму тощо. Якщо умови утримання ВРХ відповідають фізіологічним потребам тварин, тим більш раціонально використовується енергія під час життя, що відповідає гомеостазу. Одним із ефективних шляхів збільшення виробництва продукції тваринництва та виробництва молока й молочної продукції СТОВ «Тетірське» є відновлення виробничих потужностей комплексів з виробництва молока, їх реконструкція та модернізація. При цьому слід замінити застаріле обладнання, ввести нові форми організації трудових процесів.

3.2. Підвищення ефективності планування виробничої діяльності підприємства

Значною мірою рівень ефективності тваринництва СТОВ «Тетірське» пов'язана з рівнем рівня кваліфікації обслуговування персоналу, поєднання технологічних дисциплін, особливо при високому рівні продуктивності тварин. Це правильне нормування харчування тварин, споживання необхідних домішок, експлуатації тварин, профілактики захворювань,

реалізація генетичного потенціалу тварин, продовження продуктивного використання та інші.

СТОВ «Тетірське» може досягти підвищення ефективності молочного скотарства в результаті підвищення якості молочної продукції. Збільшення частки молока 1 сорту призведе до збільшення середньої реалізаційної ціни молока та, відповідно, до підвищення рівня рентабельності, адже у попередньому розділі було відзначено зниження рентабельності виробництва молока у 2019 р.

В сучасних умовах розвитку молочного скотарства важливе значення набувають організаційно-господарські та економічні фактори, пріоритет ресурсозбереження, організація ефективної кормо промисловості використання маркетингу, стимулювання та зацікавленість товаровиробників, розробка науково обґрунтованого ціноутворення, впровадження досягнень науки й передового досвіду, удосконалення організації виробництва.

У попередньому розділі було відзначено, що недолік виробництва молока та молочної продукції СТОВ «Тетірське» полягає в неефективному плануванні виробничого процесу, внаслідок чого щороку планові показники є вищими за фактичні. Тому вважаємо, що СТОВ «Тетірське» при плануванні показників виробництва молока та молочної продукції повинне враховувати наступні фактори:

Фактори ефективності виробництва молока:

1. Біологічні фактори:

- удосконалення генетичного потенціалу ВРХ;
- використання біотехнологій генної інженерії;
- забезпечення ВРХ повноцінними кормами;
- вдосконалення раціонального харчування тварин.

2. Організаційні фактори:

- спеціалізація підприємства;

- удосконалення та оптимізація економічних відносин;
- розробка та реалізація комплексних цільових програм;
- реалізація інноваційних рішень.

3. Техніко-технологічні фактори:

- комплексна механізація та автоматизація трудових процесів;
- впровадження інтенсивних ресурсозберігаючих технологій;
- збільшення продуктивності тварин;
- удосконалення ветеринарного захисту тварин.

4. Економічні фактори:

- державна фінансова підтримка;
- стимулювання товарного виробництва;
- удосконалення ціноутворення на продукцію;
- удосконалення кредитної та податкової політики;
- розвиток маркетингової діяльності;
- забезпечення конкурентоспроможності продукції;
- вибір ефективних каналів реалізації продукції.

5. Соціальні фактори:

- підвищення кваліфікації працівників СТОВ «Тетірське»;
- матеріальне стимулювання зацікавленості в результатах праці;
- організація раціонального режиму праці, відпочинку та побуту;
- охорона праці та техніка безпеки.

6. Екологічні фактори:

- система природоохоронних заходів;
- забезпечення виробництва екологічно чистої продукції;
- утилізація відходів.

Аналіз експлуатації багатьох найбільших тваринницьких ферм та комплексів свідчить, що зростання забезпеченості основними засобами не завжди приносить очікуваний економічний ефект. Це можна свідчити про те,

що збільшення основних фондів у молочному скотарстві без проведення інших заходів не дає потрібного результату, а додаткові витрати коштів повинні бути підкріплені комплексним підходом до систематичного підвищення продуктивності ВРХ.

Також велике значення має процес формування ефективної цінової політики на молоко та молочну продукцію. Ефективність діяльності СТОВ «Тетірьське» першочергово залежить від правильності обраної цінової стратегії. Варто також навести 3 основні правила зміни цінової політики:

1. Ціною повинні покриватись всі витрати. Цінова політика має забезпечити досягнення компанією беззбиткових обсягів виробництва продукції тваринництва.

2. Ціна не має бути занадто низькою. Ця цінова політика здатна не покривати всіх витрат, що призведе до зменшення прибутку через відмову певних сегментів споживачів, що засумніваються в якості знеціненого товару.

3. Ціна не має бути занадто високою. Кожна продукція в певному сегменті ринку з-поміж конкурентів володіє своїми ціновими межами, тому керівник компанії може використати таку ціновою політикою лише у певних межах, а саме – підвищити ціну до тої межі, яку сприймуть споживачі.

Таким чином, найголовніше завдання СТОВ «Тетірьське» – це безперервний моніторинг всіх чинників й ризиків, які здійснюють вплив на ціну. Аналіз стану ринку, купівельної спроможності споживачів, змін цінової політики конкурентів, можливих майбутніх ризиків при розробленні цінової політики призведе СТОВ «Тетірьське» до успіху. Ефективна стратегія щодо зміни цін передбачає збільшення обсягів загального прибутку, зростання попиту на продукцію й загальне зростання ефективності діяльності компанії.

3.3. Економічне обґрунтування доцільності запропонованих заходів

З метою удосконалення кормової бази ТОВ «Тетірське» пропонуємо частину земельного банку, яка наразі не використовується, відвести для вирощування кормів для корів. за рахунок цього підприємство скоротить витрати на придбання кормів.

Для цього пропонуємо:

- незайняті землі використовувати під засіви;
- винаймати персонал для скошування, скопування, скиртування та перевезення в місця для зберігання сіна;
- висівки від оброблення зернових культур не продавати, а використовувати для харчування корів.

Основні витрати та ефект від впровадження цього заходу наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Оцінка ефективності заходів щодо удосконалення кормової бази СТОВ «Тетірське»

Показники	Значення		Відхилення	
	Факт	Прогноз	+/-	%
Земельний банк, га	1312	1312	х	х
Використовувана площа, га	926	1226	300	32,4
Витрати на обробку землі, тис. грн.	396,4	546,8	150,4	37,9
Витрати на засіювання, скошування, снопування, скиртування та перевезення сіна в місця для зберігання, тис. грн.	0	297,6	297,6	100,0
Реалізація висівок від переробки зернових, тис. грн.	59,2	10,6	-48,6	-82,1
Витрати на корми, тис. грн.:	1091	519	-572	-52,4
сіно	879	379	-500	-56,9
висівки	212	140	-72	-34,0
Економічний ефект	75,4			

Джерело: побудовано за річними звітами.

В результаті удосконалення кормової бази підприємство зможе збільшити величину прибутку до оподаткування на 75,4 тис. грн. вже в

перший рік впровадження цієї пропозиції, а в наступні роки, на нашу думку, при збільшенні посівних площ під кормову базу СТОВ «Тетірське» зможе зменшити залежність від постачальників та збільшити величину прибутку.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що основною метою комерційного підприємства є отримання прибутку, проте його отримання лише за умови ефективної господарської діяльності суб'єктів господарювання. Економічна ефективність характеризується, перш за все, співвідношенням результатів виробництва і витрат на нього, тому зростання ефективності – це отримання великих результатів при незмінних витратах ресурсів або тих же результатів при менших витратах. Найважливіший індикатор менеджменту виробничої діяльності підприємства – показник результативності, який розраховується як співвідношення вартості реалізованої продукції і витрат на виробництво. Основним елементом структури системи виробничого менеджменту можна вважати виробниче планування, спрямоване на те, щоб випуск продукції відбувався певним чином і включав планування розподілу виробничих площ, витрат сировини витрат трудових резервів, управління запасами.

СТОВ «Тетірське» спеціалізується на виробництві молока. Господарська діяльність підприємства є ефективною, адже в результаті виробництва та реалізації продукції воно отримало чистий прибуток. В загальному обсязі реалізації найбільша частка належала молоку (у 2017-2018 рр.) та молочній продукції (у 2019 р.). Отже, досліджуване підприємство основним напрямом своєї діяльності обрало вирощування ВРХ з метою виробництва молока та молочної продукції.

Зростання поголів'я корів відбувається у підвищеному темпі у 2018-2019 рр., адже підприємство вилучило з виробництва розведення коней та зосередило увагу в галузі тваринництва на розведенні корів та виготовленні молочної продукції. Найбільше молока дають породи корів «Українська чорно-ряба молочна», і це молоко спрямовується відразу на продаж. Було відзначено зниження рентабельності молока та зростання рентабельності молочної продукції у 2019 р., що обумовлено наступним: неефективне

планування виробництва молока та молочної продукції; неефективне планування порід ВРХ; зростання витрат на корми; недостатня увага факторам, що впливають на ефективність виробничої діяльності підприємства.

Підвищення ефективності виробничої діяльності СТОВ «Тетірське» пов'язане зі створенням оптимального утримання тварин, відповідного температурного режиму тощо. Якщо умови утримання ВРХ відповідають фізіологічним потребам тварин, тим більш раціонально використовується енергія під час життя, що відповідає гомеостазу. СТОВ «Тетірське» може досягти підвищення ефективності молочного скотарства в результаті підвищення якості молочної продукції.

Ефективність діяльності СТОВ «Тетірське» першочергово залежить від правильності обраної цінової стратегії. На нашу думку, здійснюючи встановлення цін на продукцію підприємства, фахівці СТОВ «Тетірське» також повинні враховувати не лише витрати на виробництво та реалізацію продукції на ринку, але й на ряд наступних факторів:

- цінову політику конкурентів;
- попит на певні товари;
- унікальність продукції;
- еластичність попиту на продукцію та ін.

Тому СТОВ «Тетірське» повинне забезпечити процес ціноутворення необхідною інформацією, а також постійно здійснювати розгорнутий аналіз конкурентів та їх положення на ринку з метою реагування. Під час використання стандартної націнки на всі види товарів достатньої уваги потребує й той фактор, як співвідношення між ціною продукції та обсягом продажу в господарстві. В результаті удосконалення кормової бази підприємство зможе збільшити величину прибутку до оподаткування на 75,4 тис. грн. вже в перший рік впровадження цієї пропозиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 400 с.
2. Березін О. В., Кушнір Н. Б. Завдання та механізми оптимізації структури потенціалу підприємства. *Вісник Національного ун-ту водного господарства та природокористування. Економіка*. 2007. Вип. 4(40), ч. 2. С. 20–27.
3. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навч. посіб. Львів : Магнолія-2006, 2008. 383 с.
4. Білорус Т. В. Організація виробництва : навч. посіб. Ірпінь : НАДПСУ, 2011. 205 с.
5. Блонська В. І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.6. С. 117–123.
6. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Атіка, 2006. 528 с.
7. Васильков В. Г. Організація операційної діяльності підприємства. Київ : КНЕУ, 2015. 502 с.
8. Вачевський М. В. Маркетинг для менеджера. Стрий : Просвіта, 2008. 140 с.
9. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
10. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2010. 304 с.
11. Грузинов В. П. Экономика предприятия (предпринимательская) : учебник. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 795 с.

12. Данилов Г. В., Рыжова И. Г., Войнова Е. С. Анализ структуры и оценка пропорциональности производственных мощностей предприятия. *Вестник Магнитогорского государственного технического университета им. Г.И. Носова*. 2012. № 1. С. 79–82.

13. Дятлов Ю. В. Производственная мощность: некоторые аспекты ее роли и методов расчета в условиях рынка. *Вестник Кузбасского государственного технического университета*. 2012. № 4. С. 155–157.

14. Економіка промислового підприємства : підручник. Львів : Новий світ-2000, 2010. 312 с.

15. Єгупов Ю. А. Аналіз досягнення економічних критеріїв у процесі формування виробничої програми підприємства. *Формування ринкової економіки*. 2010. Спец. вип.: Економіка підприємства: теорія і практика: у 2 ч. Ч. I. С. 288–291.

16. Єгупов Ю. А. Організація виробництва на промисловому підприємстві : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 488 с.

17. Єгупов Ю. А. Щодо проблеми визначення потужності виробничих одиниць в умовах багатомономенклатурного виробництва. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2007. Вип. 3, Т. 1. С. 47–51.

18. Ильин А. И. Планирование на предприятии : учебник. Минск : Новое знание, 2003. 635 с.

19. Кафка С. М. Основні засоби: класифікація для цілей обліку. *Вісник ЖДТУ*. 2013. Вип. 1 (63). С. 87–92.

20. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : підручник. Київ : Знання, 2008. 487 с.

21. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 679 с.

22. Конспект лекцій з дисципліни «Виробничий менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня з технічних спеціальностей / уклад. М. М. Кучер. Кам'янське : ДДТУ, 2018. 128 с.

23. Коріненко В. А. Методичний підхід до аналізу фінансових результатів діяльності в підприємствах АПК. *Ефективна економіка*. 2016. № 4. С. 179.

24. Красільнікова К. Є. Економічна сутність виробничих потужностей підприємств та фактори, що їх визначають. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2014. № 6, ч. 1. С. 16–18.

25. Кулакова С. Ю. Економічний зміст ефективності виробничої діяльності підприємства та чинники, що її забезпечують. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3, т. 1. С. 121–124.

26. Мазур І. М. Регулювання виробничої потужності підприємства в системі управління ефективністю виробництва. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2005. Вип. 207. С. 114–123.

27. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій: навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 462 с.

28. Менеджмент : навч. посібник / за ред.. С. І. Михайлова. Вінниця : Нова книга, 2006. 416 с.

29. Мірошніченко О. Ю., Пашнюк Л. О. Вплив оновлення основних засобів на собівартість продукції підприємств хлібопекарської галузі. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2009. Вип. 20. С. 109–116.

30. Мірошніченко О. Ю., Ревуцька Н. В., Гончарова О. М. Управління ресурсами : навч. посібник. Київ : Інтерсервіс, 2014. 219 с.

31. Мошенський С. З. Економічний аналіз : підручник / за ред. Ф. Ф. Бутинця, 2-ге вид., допов. і перероб. Житомир : Рута, 2007. 704 с.

32. Несторишен І. В. Проблеми оцінювання виробничої потужності промислових підприємств в умовах ринку. *Облік, аналіз і аудит*. 2010. №525. С. 185–188.

33. Новицкий Н. И. Организация производства на предприятиях : учеб.-метод. пособие. Москва : Финансы и статистика, 2001. 392 с.

34. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник. Київ : Скарби, 2009. 336 с.

35. Оспіщев В. І. Сучасний підхід до класифікації основних засобів на підприємствах роздрібної торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. Вип. 1. С. 146–152.

36. Петрович Й. М. Механізм управління використанням виробничих потужностей машинобудівних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2009. № 4, т. 1. С. 13–15.

37. Різник Н. О. Сутність та фактори виробничої потужності підприємства. *Економіка і менеджмент. Перспективи інтеграції та інноваційного розвитку*. 2016. Т. 2. С. 77–80.

38. Сідун В. А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 436 с.

39. Солодовик Л. М., Пономаренко П. І. Економіка виробничого підприємства : навч. посібник. Дніпропетровськ : Нац. гірничий університет, 2004. 269 с.

40. Ткачова С. С., Іванова Т. П. Операційний менеджмент : навч. посібник. Харків : Харків. держ. університет харчування та торгівлі, 2009. 243 с.

41. Чейз Р., Эквилайн Н., Якобс Р. Производственный и операционный менеджмент. Москва : Издат. дом “Вильямс”, 2001. 704 с.

42. Швець В. Д. Організація, планування та виробничий менеджмент : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2012. 300 с.

43. Швець І. Б., Распопов Р. С. Управління виробничими потужностями на підприємствах кондитерської галузі. Донецьк : ДонНТУ-Норд-Пресс, 2010. 156 с.

44. Экономика предприятия : учебник / под ред. А. Е. Карлина, М. Л. Шухгалтер. Москва : ИНФРА-М, 2003. 432 с.
45. Югас Е. Економічна сутність та класифікація основних засобів підприємства. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 9, ч. 1. С. 95-112.
46. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 27 (1). С. 144–148.
47. Яцишена О. Особливості управління виробничими потужностями промислового підприємства. *Науковий вісник РДГУ*. 2019. Вип. 24. С. 203–211.
48. Adamska A., Dąbrowski T. Marketing i finanse w przedsiębiorstwie: od konfliktu do synergii. Warszawa : Wydawnictwo C.H. Beck, 2007. 223 s.
49. Analysis and evaluation on influencing factors of enterprise information system innovation capacity. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/7811121>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Алгоритм розрахунку показників рентабельності

№ п/п	Показник	Формула розрахунку	Норматив
1	2	3	4
1.	Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	>0 Збільшення
2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}}$	>0 Збільшення
3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)}}$	>0 Збільшення
4.	Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\text{Фінансові результати від операційної діяльності} + \text{Інші операційні витрати} - \text{Інші операційні доходи}}{\text{Собівартість реалізованої продукції} + \text{Адміністративні витрати} + \text{Витрати на збут}}$	>0 Збільшення
5	Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності підприємства	$\frac{\text{Прибуток від операційної діяльності}}{\text{Операційні витрати}}$	>0 Збільшення

Додаток Б

Алгоритм розрахунку показників ефективності діяльності підприємства за ресурсним підходом

№ п/п	Показник	Формула розрахунку	Норматив
1	2	3	4
Аналіз ліквідності			
1.	Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Загальна вартість оборотних активів}}{\text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}$	>1
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Загальна вартість оборотних активів} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}$	0,6-0,8
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Поточні фінансові інвестиції} + \text{Грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}$	>0 Збільшення
4.	Чистий оборотний капітал, тис. грн.	$\text{Загальна вартість оборотних активів} - \text{Поточні зобов'язання і забезпечення}$	>0 Збільшення
Аналіз платоспроможності			
1.	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Підсумок балансу}}$	$\geq 0,5$
2.	Коефіцієнт фінансування	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання і забезпечення} + \text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}{\text{Власний капітал}}$	<1 Зменшення
3.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	$\frac{\text{Загальна вартість оборотних активів} - \text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}{\text{Загальна вартість оборотних активів}}$	>0,1
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Загальна вартість оборотних активів} - \text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}{\text{Власний капітал}}$	>0 Збільшення
5.	Коефіцієнт фінансового левериджу	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	<0,5
6.	Коефіцієнт покриття інвестицій	$\frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Капітал підприємства}}$	$\geq 0,7$
7.	Коефіцієнт мобільності майна	$\frac{\text{Оборотні засоби}}{\text{Майно підприємства}}$	
8.	Коефіцієнт мобільності оборотних засобів	$\frac{\text{Грошові кошти} + \text{Фінансові вкладення}}{\text{Оборотні активи}}$	
9.	Коефіцієнт забезпечення запасів	$\frac{\text{Власні оборотні засоби}}{\text{Запаси}}$	$\geq 0,5$
10.	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	$\frac{\text{Короткострокова заборгованість}}{\text{Загальна величина заборгованості}}$	
Аналіз ділової активності			
1.	Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)}}{\text{Середньорічна величина активів}}$	Збільшення
2.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)}}{\text{Середньорічне значення (Векселі видані + Поточна кредиторська заборгованість)}}$	Збільшення

Продовження Додатку Б

1	2	3	4
3.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, днів	Чистий дохід (виручка) від реалізації <u>продукції</u> (товарів, робіт, послуг) Середньорічне значення (Векселі одержані + дебіторська заборгованість)	Збільшення
4.	Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	Тривалість періоду / коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменшення
5.	Строк погашення кредиторської заборгованості	Тривалість періоду / коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменшення
6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) Середня величина запасів	Збільшення
7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддачі)	Чистий дохід (виручка) від реалізації <u>продукції</u> (товарів, робіт, послуг) Середньорічне значення первісної вартості основних засобів	Збільшення
8.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід (виручка) від реалізації <u>продукції</u> (товарів, робіт, послуг) Середньорічна величина власного капіталу	Збільшення

**Планові та фактичні показники виробництва молока та молочної продукції СТОВ «Тетірське» у 2017-2019 рр.,
тис. грн.**

Вид продукції	2017		2018		2019		Абсолютне відхилення			Відносне відхилення, %		
	<i>план</i>	<i>факт</i>	<i>план</i>	<i>факт</i>	<i>план</i>	<i>факт</i>	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Молоко	23015	21070	32067	30480	32997	30866	-1945	-1587	-2131	-8,5	-4,9	-6,5
Молочна продукція	12046	11007	11598	11075	13547	11109	-1039	-523	-2438	-8,6	-4,5	-18,0
М'ясо	7884	6214	16004	15420	22036	19968	-1670	-584	-2068	-21,2	-3,6	-9,4
Разом	42945	38291	59669	56975	68580	61943	-4654	-2694	-6637	-10,8	-4,5	-9,7

Джерело: побудовано за річними звітами.